

ПАТРІОТИЧНА ВИХОВАНІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Світлана Жейнова, Альона Солонська

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті розкрито поняття «патріотична вихованість дітей старшого дошкільного віку». Висвітлено ефективні організаційно-педагогічні умови патріотичної вихованості дитини старшого дошкільного віку у взаємодії батьків та педагогів (підвищення професійної компетентності вихователів щодо патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку; спрямованість виховних зусиль закладів дошкільної освіти і сім'ї на забезпечення патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку; упровадження традиційних та інноваційних форм взаємодії педагогів та батьків, що націлені на формування у дітей старшого дошкільного віку патріотичної вихованості). Схарактеризовано кожну умову та з'ясовано, які форми та методи роботи з батьками, педагогами та дітьми можна застосовувати для підвищення рівня патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова:

патріотична вихованість; діти старшого дошкільного віку; організаційно-педагогічні умови; семінар-практикум; ігри; тренінги; сторителінг; квест.

Resume:

Resume: Svitlana Zheinova, Aliona Solonska. Patriotic education of senior preschool children.

The article reveals the concept of "patriotic education of senior preschool children". The effective organizational and pedagogical conditions of patriotic education of senior preschool children in the interaction of parents and teachers are highlighted (increasing the professional competence of educators regarding patriotic education of senior preschool children; directing the educational efforts of preschool education institutions and families to ensure patriotic education of senior preschool children; introduction of traditional and innovative forms of interaction between teachers and parents, aimed at the formation of patriotic education in senior preschool children). Each condition is characterized and it is clarified what forms and methods of working with parents, teachers and children can be used to increase the level of patriotic upbringing of senior preschool children.

Key words:

patriotic education; children of senior preschool age; organizational and pedagogical conditions; workshop; games; trainings; storytelling; quest.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства вимагає вдосконалення змісту та засобів реалізації дошкільної освіти в Україні, пошуку нових засад підвищення її якості. Актуальною освітньою проблемою, починаючи з дошкільного віку дитини, є необхідність виховання самодостатньої, відповідальної особистості, якій не байдужа доля країни і людей і яка здатна усвідомлювати свою роль у житті держави, а в майбутньому, за потреби, – стати на її захист.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і методичні аспекти патріотичного виховання особистості розкрито в працях таких учених, як І. Бех, та К. Чорна (обґрунтування теоретико-методологічних засад становлення громадянина-патріота України); К. Журба, та І. Шкільна (проблеми формування національно-культурної ідентичності); В. Кремень, Ю. Логвиненко, та В. Матешук (формування національної свідомості і патріотичних цінностей в освітньому середовищі); Т. Василевська, К. Ващенко, І. Вільчинська, І. Дзюба, Т. Ільїна, Н. Мойсеюк, О. Сидорова, О. Сухомлинська (виховання національно свідомого, патріотично зорієнтованого молодого покоління). Проблемі патріотичного виховання дітей дошкільного віку присвячено праці Л. Косинської (виховання у дошкільників любові до рідного міста); С. Тесленко (національно-патріотичне виховання старших дошкільників); Н. Борисової, І. Логвіненко, О. Тарасової, О. Христин, та Л. Швайки (патріотичне виховання в закладі дошкільної освіти); В. Майбороди (патріотичне виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва) та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі узагальнення поглядів учених під поняттям «патріотична вихованість дітей старшого дошкільного віку» ми розуміємо інтегральну динамічну особистісну властивість, яка відображає почуття любові дитини до Батьківщини, до людей, до країни; її ціннісне ставлення до родини; обізнаність із національною символікою, державними святами, традиціями, історичними подіями; знання видатних особистостей Батьківщини, що втілюється в поведінці дитини через її гуманістичні переживання.

Для ефективного підвищення рівня патріотичної вихованості у дитини старшого дошкільного віку насамперед необхідна взаємодія батьків та педагогів, а також дотримання таких організаційно-педагогічних умов:

- 1) підвищення професійної компетентності вихователів у питанні патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку;
- 2) спрямованість виховних зусиль закладів дошкільної освіти і сім'ї на забезпечення патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку;
- 3) упровадження традиційних та інноваційних форм взаємодії педагогів та батьків, спрямованих на формування у дітей старшого дошкільного віку патріотичної вихованості.

Отже, перша умова передбачає підвищення рівня професійної компетентності педагогів щодо завдань і шляхів формування патріотичного світогляду у дітей старшого дошкільного віку; розширення знань педагогів про особливості патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку; забезпечення вихователів

закладів дошкільної освіти методичними матеріалами щодо організації взаємодії батьків та вихователів у процесі патріотичного виховання старших дошкільників.

З огляду на це, для вихователів можна провести 9 семінарів-практикумів (див. табл. 1): «Формування ціннісного ставлення до Батьківщини», «Батьківсько-виховательський компас», «Мозаїка патріотичної вихованості», «Календар батьківсько-виховательської

взаємодії», «Відкриваємо Україну разом», «Абетка батьківщинознавства», «Палітра виховної справи», «Онлайн-взаємодія з батьками», «Творча Україна». Під час семінарів-практикумів учасники можуть отримати інформацію про особливості патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку, потренуватись у виконанні різноманітних вправ та практичних завдань, щоб надалі застосовувати це в процесі взаємодії з батьками.

Таблиця 1

Теми семінарів-практикумів для вихователів з питань патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку

Тема	Зміст роботи	Засоби і матеріали
«Формування ціннісного ставлення до Батьківщини»	спонукання учасників до розуміння значущості патріотичної вихованості дитини	папір, маркери, стікери кольорові, намиста різного кольору
«Батьківсько-виховательський компас»	надання учасникам інформації про можливі форми та методи взаємодії з батьками саме в руслі патріотизму та практичні вправи для її засвоєння	компас, інформативні картки, кольорові камінці
«Мозаїка патріотичної вихованості»	ознайомлення з історичними літературними, архітектурними, музичними пам'ятками України	мозаїка, кольоровий картон, клей, ножиці
«Календар батьківсько-виховательської взаємодії»	розроблення перспективного плану взаємодії вихователів з батьками дітей	різні види календарів (відривний, настінний, електронний), папір, маркери, дошка
«Відкриваємо Україну разом»	опрацювання можливих способів зацікавлення батьків темою патріотичного виховання дітей	зображення патріотичних сюжетів, магнітна дошка та магніти
«Абетка батьківщинознавства»	виконання творчих вправ та завдань, спрямованих на створення добірки методичних матеріалів, що уможливають, наприклад, інтеграцію патріотичної тематики з процесом вивчення абетки	настінна абетка, фломастери, папір, шаблон для виготовлення паперових кубиків
«Палітра виховної справи»	розгляд варіантів використання стратегій розвитку критичного мислення у взаємодії з батьками у питаннях патріотичного виховання	фарби, палітра, пензлики, аркуші білого паперу
«Онлайн-взаємодія з батьками»	обговорення сучасної соціально-економічної ситуації, з'ясування позитивних рис електронного спілкування; характеристика вайбер-групи, що вже створена для взаємодії з батьками	фото та відеоматеріали, бланки для опитування, папір, олівці
«Творча Україна»	ознайомлення учасників семінару з думками сучасних учених щодо вияву патріотизму через творчість; обрання способу для власного вияву патріотизму (підготовка авторської роботи)	фарби, папір, клей, ножиці, музичний супровід

Так, наприклад, виконуючи одну з вправ – «Складаємо портрет, хто любить Батьківщину», учасники в парах на основі асоціативних зв'язків мали представити власні роздуми над поняттям «патріот». Спостерігаючи за ними, ми помітили, як активно вихователі «виросували» так звані асоціативний куш, добираючи слова-асоціації. Як

інший варіант виконання вправи, вихователям було запропоновано представити патріотичну вихованість у вигляді слів, що починаються на першу літеру ключового слова – «патріотична» (вихователі назвали такі слова: «п» – позитивність, працьовитість, правильність; «а» – активність; «т» – творчість, талановитість,

толерантність; «р» – радість, розумність; «і» – інтерактивність, ініціативність, історична обізнаність; «о» – обережність, охайність у думках і висловах; «т» – тактовність, товариськість; «ч» – чемність, чесність, чуйність; «н» – надійність; «а» – артистичність тощо). Помітно було, що всі учасники, виконуючи вправу, вдавалися до розмірковувань, виявляли активність та зацікавленість, пропонували й інші види робіт щодо побудови асоціативного ряду.

Наведемо приклад виконання вправи «Святковий календар», метою якої є поглиблення знань вихователів про народні календарні свята та їх походження. Спочатку учасники семінару-практикуму отримують аркуш паперу формату А4 у формі календаря й кольорові смужки, на яких позначено назви різних свят. Завдання полягає в розміщенні назв свят у календарній послідовності. Одним із варіантів цієї вправи є завдання, що передбачає розповідь про будь-яке патріотичне свято, використовуючи лише жести та міміку. Після завершення цієї вправи обговорюють враження від заняття. Зазвичай, вихователі в захваті, вони виявляють позитивні емоції, дякують за цікаву інформацію та набутий корисний педагогічний досвід щодо різновиду інтерактивної взаємодії в процесі надання та отримання актуальної інформації.

Під час семінару-практикуму на тему «Абетка батьківщинознавства» можна виконати вправу «Сім'я від "А" до "Я"». Метою її є з'ясування сутності таких понять, як «патріотизм», «патріотична сім'я», «патріотично виховані діти», а також визначення чинників розвитку сім'ї та фаз її життєвого циклу. Так, наприклад, вихователі під час виконання завдання завершити речення «Батьки, з якими я працюю, щодо патріотичного виховання своїх дітей ...» надають, зокрема, такі варіанти відповідей: «є досить пильними», «виявляють інтерес», «є надто пасивними», «не вважають це своїм завданням», «беруть активну участь у заходах, що відбуваються в нашому закладі» тощо.

У рамках цього семінару-практикуму можна обговорити тему життєвого циклу сім'ї, тобто особливості історії життя сім'ї, динаміки, що загалом відображає певні періоди сімейного життя, їх характерні ознаки (Журба, & Шкільна, 2020; Duval, 1957).

Спонукаючи вихователів до активізації взаємодії з батьками з питань патріотичного виховання дітей, у межах цього самого семінару-практикуму можна запропонувати таке завдання: учасники мають сформувати 5 команд і кожна з них отримує паперовий конверт зі словосполученнями, з яких потрібно утворити визначення поняття «сім'я». Також кожна з команд отримує карту, де зазначено один з циклів

життєдіяльності сім'ї. По черзі команди за допомогою пантоміми мають передати інформацію про позначений у їхній картці цикл. Коли цикли сімейного життя вже названі, командам потрібно розмістити їх відповідно до порядку існування кожної фази (від 1 до 8).

Ще один семінар-практикум на тему: «Відкриваємо Україну разом» передбачає з'ясування сутності взаємодії вихователів і батьків саме в пошуку дієвих ігрових вправ та завдань, що можна рекомендувати батькам. Так, наприклад, метою вправи «Моя родина», яку можна запропонувати вихователям, є деталізація соціального значення родини для кожної людини. Для розминки можна виконати завдання «Хто це?», зміст якого полягає в тому, що учасники повинні дати відповідь на питання ведучого одним словом, наприклад, брат дружини – шуряк, сестра чоловіка – зовиця тощо.

На семінарі можна виконати і вправу «Завдяки казці...», мета якої – пригадати призначення казки та з'ясувати її вплив на виховання дітей. У процесі роботи необхідно поговорити про конфлікт, що завжди є у казці. Саме конфлікт є рушійною силою для роздумів та формування відповідних установок. Необхідно наголосити й на тому, що герої казок мають сталі функції, що повторюються від однієї казки до іншої (шукач мети, викрадач тощо); цінним є також і те, що головні та другорядні персонажі розкриваються більше через мову та вчинки, а не через власний вигляд. Водночас казкові персонажі мають виражену соціальну орієнтованість, у них завжди можна впізнати представників різних професій, верств людського суспільства тощо.

У межах цієї вправи вихователям можна запропонувати для детального ознайомлення картки із фрагментами українських народних казок і аркуші білого паперу. Кожен з учасників має вибрати одну казку та записати способи її використання в освітній роботі з дітьми старшого дошкільного віку щодо патріотичного виховання (одна казка впродовж тижня).

Також для підвищення професійної компетентності вихователів можна провести тренінгову програму «Патріотичне виховання в дошкільлі» (див. табл. 2), що складається з 5 сесій: «Від спілкування до взаємодії», «Соціальні мережі як допоміжні платформи для батьківсько-виховательської взаємодії в аспекті патріотичної вихованості дітей», «Вектори патріотичної вихованості дитини», «Патріот», «Формула патріотичної вихованості дитини». Під час такої діяльності вихователі мають змогу опрацювати на практиці різні варіанти взаємодії з батьками дітей старшого дошкільного віку (індивідуальні та групові форми роботи, взаємодія в соціальних мережах, спільна творчість та ін.).

Таблиця 2

Тренінгова програма «Патріотичне виховання в дошкільлі»

Назва сесії	Час	Мета	Приклади вправ
«Від спілкування до взаємодії»	3 год.	сприяти усвідомленню учасниками тренінгу важливості комунікативної діяльності в житті людини	«Цінність мовлення», «З чого починається спілкування», «Від слова до дії»
«Соціальні мережі як допоміжні платформи для батьківсько-виховательської взаємодії в аспекті патріотичної вихованості дітей»	3 год.	схарактеризувати сучасні онлайн форми взаємодії між батьками та вихователями з питань патріотичного виховання	«Вайбер-повідомлення», «Спілкування онлайн», «Соціум і соціальні мережі»
«Вектори патріотичної вихованості дитини»	3 год.	розглянути вектори патріотичної вихованості сучасних українців	«Портрет патріота», «Взаємодія з позитивом»
«Патріот»	3 год.	визначити сучасні результативні форми та методи взаємодії з батьками для пропаганди теми патріотизму	«Патріотична вихованість», «Торбинка ідей»
«Формула патріотичної вихованості дитини»	3 год.	відпрацювання інтерактивних вправ патріотичної спрямованості, виготовлення методичної розробки для спільного використання батьками та дітьми	«Святковий календар», «Сім'я від "А" до "Я"».

Під час упровадження тренінгових програм рекомендується використовувати такі методи: групові дискусії, обговорення в групах, тестові завдання, сюжетно-рольова гра, мозковий штурм.

Друга організаційно-педагогічна умова формування патріотичної вихованості у дітей старшого дошкільного віку передбачає різноманітні заходи, наприклад, застосування ігрового комплексу «Україна – моя країна», в основі розроблення якого – цінність творення, творчої праці та праці загалом. До створення вправ можна залучати батьків, пропонувати їм окремі ідеї, які вони можуть доповнювати та розвивати. Серед вправ, наявних у цьому комплексі, є чимало таких, де важливий приклад дорослих, адже він у дошкільному віці дитини засвоюється набагато раніше, ніж будь-яке знання.

У структурі ігрового комплексу «Україна – моя країна» для дітей старшого дошкільного віку п'ять складників: «Державні народні символи», «Історія в особах та подіях», «Права та обов'язки маленького українця», «Свята та традиції у сім'ї» та «Українська народна творчість». Відповідно до цих складників, зміст комплексу представлено такими іграми, як-то: «Мій родовід», «Маленькі українці подорожують рідним краєм», «Родинне свято», «Гарний вчинок», вправою «Моя сім'я вирушає у подорож», «Державні та народні символи України», «Подорож до Києва», «Світ бабусиної світлини»; вправами «Явища суспільного життя», «Пізнай світ українських козаків», «Така різна Україна», «Українські народні страви», грою-вікториною «Слово рідне, мова рідна», творчою грою «Природа України», грою-подорожжю «Знайомся: країна-сусід» (див. табл. 3).

Таблиця 3

Структура і зміст ігрового комплексу «Україна – моя країна» для дітей старшого дошкільного віку

Назва гри	Ігрові завдання	Засоби і матеріали	Очікувані результати
«Державні народні символи»	«Маленькі українці подорожують рідним краєм», змагання «Збери символи країни», «Державна мова»	намиста, камінці, кінетичний пісок	діти впевнено називають державні символи, уміють навести приклади їх використання
«Історія в особах та подіях»	«Мій родовід», «Пізнай світ українських козаків», «Подорож до Києва»	ляльки в національних костюмах, фото- та відеоматеріали, музичний супровід	діти відрізняють національний одяг українців; виявляють інтерес до історичних подій; уміють навести приклади видатних осіб України

Назва гри	Ігрові завдання	Засоби і матеріали	Очікувані результати
«Права та обов'язки маленького українця»	«Хто що робить», «Гарний вчинок», «Життєві барви»	нормативні документи, музичний супровід (гімн України), пазли	діти наводять приклади нормативних документів (Закон України про освіту, Конституція України, Конвенція про права дитини)
«Свята та традиції у сім'ї»	«Жила-була казка», «Вгадай мультфільм», «Закінчи речення»	іграшки, ляльковий театр, музичний супровід, театралізація фрагментів казок та оповідань	діти оперують різними назвами свят та наводять приклади сімейних традицій
«Українська народна творчість»	Естафета «Мій малюнок», «Блокнот, що посміхається»	кольоровий папір, наліпки у вигляді смайликів, олівці	діти виявляють інтерес до творчих вправ і бажання брати в них участь (одноосібно, у дитячому колективі, а також разом з дорослими)

Упровадження ігрового комплексу може відбуватися впродовж двох місяців двічі на тиждень. Щоп'ятниці варто проводити бесіди з вихователями, дітьми та їхніми батьками з приводу вражень від такої взаємодії. Наприкінці кожного тижня вихователі можуть надсилати фотоматеріали у вайбер-групу батьків.

Наведемо опис проведення гри «Маленькі українці подорожують рідним краєм». Мета: закріпити знання дітей про рідний край, про міста та містечка області, визначні пам'ятки; розвинути пам'ять, мислення, зв'язне мовлення, виховувати патріотичне почуття через активізацію позитивного ставлення до рідного краю. Перед початком гри ми просили батьків підготувати по 2-3 фото дітей на тлі місцевих будівель або пам'яток.

В основу цієї гри було покладено метод сторителінгу – мистецтва розповідати історії. Цей метод використовується для мотивації дітей до навчальної діяльності (цінність його в тому, що він не потребує витрат і може бути використаний у будь-якому місці й у будь-який час). У процесі цієї гри нам вдалося заволодіти увагою дітей від початку розповіді й утримати її впродовж усієї історії. Спостерігаючи за емоціями дітей, ми бачили їхню симпатію до героя, зацікавленість провідною думкою історії. Також переконалися й у тому, що імпровізовані розповіді викликають у дітей великий інтерес, розвивають фантазію, логіку та мотивують до подальшої пізнавальної діяльності. У цій грі було обрано класичний варіант сторителінгу. Він має таку структуру: головний герой – мета – перепони на шляху до мети – подолання проблеми – результат (Крутій, & Зданевич, 2017).

Для формування патріотичної вихованості у дітей старшого дошкільного віку ми використали квест – «відгадування непростих і несподіваних загадок (завдань), які стосуються різних сторін українського народу, його духовних і матеріальних

цінностей» (Журба, & Шкільна, 2017, с. 11). Квест, як уважають К. Крутій, та Л. Зданевич (2017), має таку структуру: герой – мета – зміна декількох локацій та виконання в кожній з них певних завдань – почергове досягнення мінірезультатів – тріумф. Уважаємо, що використання квесту в грі з дітьми старшого дошкільного віку в контексті патріотичної вихованості є вдалим, адже саме квест дає змогу моделювати проблемні ситуації, виконувати низку завдань і закріплювати набуті знання. Зауважимо, що одним із найчастіше використовуваних видів квестів є лінійний (поступове виконання завдань, коли гравці рухаються за попередньо спланованим маршрутом), який ми використали в грі «Мій родовід».

У процесі розроблення квесту ми враховували етапи його проведення, запропоновані О. Стаєнною (Стаєнна, 2019): організаційно-підготовчий етап (взаємодія з батьками, складання алгоритму творчої співпраці); реалізація квесту (проведення з дітьми ігрових дій) та заключний етап (обговорення вражень з дітьми, демонстрація батькам фотоматеріалів із квесту та розроблення нових цікавих заходів).

Готуючи цю гру, ми залучали батьків, які мали домовитися між собою, створити мікрогрупи та підготувати завдання для квесту в контексті назви гри. Така форма взаємодії з батьками також мала позитивний результат. У наших експериментальних групах утворилося по 4-5 команд батьків, які підготували цікаві завдання для квесту. Так, наприклад, одна з батьківських мікрогруп запропонували квест у межах подвір'я та будівлі закладу дошкільної освіти. Мета гри полягала в закріпленні поняття «рід», у стимулюванні інтересу дітей до історії свого роду, у розширенні знань про сім'ю. Ця гра також сприяла вихованню почуття поваги та любові до батьків, до свого роду; розвитку пам'яті,

зв'язного мовлення, закріпленню знань про пори року та рід занять. Суть гри полягала у такому: двоє вихователів, які працюють з дітьми – учасниками квесту, утворили разом з ними дві команди. Кожна команда отримували свій маршрутний лист, де було зазначено перелік станцій квесту та місця для позначки про успішно виконане завдання.

Ще одним тематичним складником ігрового комплексу «Україна – моя країна» є «Права та обов'язки маленького українця», що представлений такими іграми: «Хто що робить», «Гарний вчинок», «Життєві барви» тощо. Наведемо опис їх проведення. Так, наприклад, метою проведення гри «Хто що робить» є закріплення знання дітей про обов'язки кожного члена сім'ї та родини загалом як основи формування патріотичного світогляду дитини. Гра має змагальний характер. Вихователь формує із дітей три команди, кожна з яких виконує завдання: розкласти картинки з зображенням членів родини і розподілити між ними ілюстрації, де зображено різні обов'язки. Під музичний супровід по одному учаснику від команди починають розміщувати малюнки. Після виконання дій останнього учасника гра завершується: діти мають пояснити, чому вони так вважають (вихователь коригує їхні пояснення та дії).

Гра «Гарний вчинок» спрямована на формування у старших дошкільників бажання надавати допомогу членам сім'ї та родини, виявляти почуття милосердя (коли хтось хворий, самотній або просить про допомогу людина похилого віку), навчити дітей розрізняти добрі та погані вчинки, виховувати в них бажання бути справжнім громадянином України. Гра має починатися з читання оповідання, розгляду ілюстрацій та відповідей дітей на запитання вихователя. Для цієї гри можна використовувати оповідання В. Сухомлинського («Найгарніша мама», «Суперечка двох книг», «Кому ж іти за дровами», «Намисто з чотирма променями» тощо). Кожна дитина отримує дві паперові позначки – червоного та зеленого кольору. Якщо вона згодна з тим, що каже вихователь, то має підняти зелену позначку, а якщо вважає, що вихователь помиляється – має підняти вгору червону позначку. Цю гру можна проводити як усім колективом групи, так і розділивши дітей на три команди. Відповіді учасників можна фіксувати на фліпчарті. Під час гри не треба ставити часові обмеження саме для того, щоб була можливість обговорити суперечливі питання. Наприклад, читаючи оповідання «Намисто з чотирма променями», вихователь запитує дітей: «Чи правильно вчинила дівчинка, коли спрямувала всі промінці не на себе, а на свою родину?». У такий

спосіб вихователь може почати детальне обговорення змісту цього оповідання.

Тематичний складник ігрового комплексу «Історія в особах та подіях» представлений такими іграми, як «Пізнай світ українських козаків», «Державні та народні символи України», «Подорож до Києва» тощо.

Мета гри «Пізнай світ українських козаків» полягає в розширенні знань дітей про виникнення Запорізької Січі, особливості життя козаків, у вихованні почуття гордості й пошани до оборонців рідного краю; у розвитку світогляду дитини-українця. Перед грою вихователь розповідає дітям історію Запорізької Січі, пропонуючи їм «побудувати» Запорізьку Січ (діти збирають картинку-пазл Запорізької Січі). Потім, за правилами гри, діти мають одягти козака та гетьмана (вихователь роздає дітям паперові постаті козаків та одяг для них). Коли наші українці вже вдягнені, діти мають нагодувати їх перед походом. Для цього потрібно відгадати віршовані загадки про українські страви. Окрім загадок, вихователь пропонує судження, а діти мають у разі згоди плескати в долоні, а коли не згодні – тупотіти ніжками (наприклад, вихователь каже: «Козак любить перед походом поїсти шоколадних цукерок та чіпсів», а діти у відповідь тупотять ніжками на знак незгоди).

Для організації та проведення гри «Державні та народні символи України» необхідно підготувати ілюстрації, презентацію та музичний супровід. Мета гри полягає в закріпленні раніше здобутих знань про державні символи та народні традиції України, у розвитку патріотичного та естетичного почуття, у вихованні почуття любові та гордості за неї, у вихованні поваги до народних традицій. Вихователь пропонує дітям прослухати Гімн України, а потім за допомогою картинок (шаблонів) і різнокольорового кінетичного піску вони мають відтворити (зліпити) Державні та народні символи України.

Третя організаційно-педагогічна умова формування патріотичної вихованості у дітей старшого дошкільного віку передбачає активну взаємодію батьків та вихователів. З огляду на це, можна впроваджувати проєкт «З любов'ю до Батьківщини», оскільки проєктування – ефективний та актуальний інтерактивний метод співпраці з батьками. Проєктна діяльність є унікальною через можливість інтеграції різновиду форм і методів здобуття інформації. У межах нашої експериментальної роботи проєкт дає змогу активно залучати батьків, пропонуючи їм широке коло цікавих заходів. Розроблення проєкту відбувалося за ініціативи авторів статті, але його реалізація тривала завдяки активній участі вихователів та батьків.

Алгоритм роботи над проектом «З любов'ю до Батьківщини» охоплював три етапи. Під час першого – організаційного етапу – вихователі та батьки визначалися з темою проекту (формулювання проблематики відбувалося в межах патріотичного виховання). Після цього розпочалося планування діяльності: на цьому етапі вихователі і батьки узгоджували перелік заходів, що були б корисними та цікавими саме для здійснення подальшого виховного впливу на патріотичну вихованість дітей. У процесі обговорення проектної діяльності на етапі планування вихователі і батьки прогнозували бажані кінцеві результати, наприклад, задоволення від інтерактивного спілкування, отримання цікавої інформації та відпрацювання практичних навичок щодо творчої діяльності в патріотичному вихованні дітей. Дослідження теми проекту відбувалося завдяки збору необхідної інформації, її аналізу та внесенню пропозицій.

Другий – основний етап проекту – передбачав спільну участь вихователів і батьків у таких заходах, як «Зустріч з музеями», «Українці разом», у сюжетно-рольових іграх творчого характеру («Мораль сучасного українця», «Зустріч-позитивчик»), під час яких учасники розробляли «Порадники для батьків

з патріотичного виховання». Цей етап передбачав також спільну участь дітей, батьків та вихователів в інтерактивному заході «Веселі посиденьки».

Під час третього – підсумкового етапу проектної діяльності – було здійснено аналіз проведеної роботи на попередніх етапах, підготовлено презентацію проведених заходів за допомогою фото і відео, організовано виставку творчих робіт батьків і дітей. Бажано також провести зустрічі з батьками для обговорення досягнутих результатів, аналізу всіх позитивних і негативних моментів, що мали місце в період взаємодії, після чого спланувати подальшу роботу над підвищенням рівня патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку.

Висновки. Запропоновані організаційно-педагогічні умови забезпечили активну взаємодію між вихователями та батьками (наприклад, участь у проектній діяльності, застосування інтерактивних завдань у груповій та індивідуальній роботі). Результативними стали також і семінари-практикуми, і комплекс тренінгових вправ для вихователів, які сприяли підвищенню їхньої професійної компетентності з питань патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

- Журба, К. & Шкільна, І. (2017). Квест як засіб формування національно-культурної ідентичності підлітків. *Рідна школа*, 11-12.
- Журба, К. & Шкільна, І. (2020). Патріотизм в українській сім'ї: типи сімей у патріотичному вихованні. *Шкільний світ*, 1, 4-12.
- Крутий, К. & Зданевич, Л. (2017). Сторітелінг: мистецтво розповідання, або як зацікавити дітей. *Дошкільне виховання*, 7, 2-5.
- Стаєнна, О. (2019). Квест-технологія: гра, пошук, дослідження. *Дошкільне виховання*. 7, 3-6.
- Duval, E. (1957). *Family development*. Philadelphia Lippincott.

Відомості про авторів: Жейнова Світлана Сергіївна

sveta_dementieva@ukr.net
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
Запорізька обл., 69000, Україна

Солонська Альона Артурівна

Solonska_Alona@mspu.edu.ua
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
Запорізька обл., 69000, Україна

doi: 10.33842/22195203-2022-28-18-24

Матеріал надійшов до редакції 13.03.2022 р.
Прийнято до друку 01.04.2022 р.

References

- Zhurba, K. & Shkilna, I. (2017). The quest as a means of forming the national and cultural identity of teenagers. *Native school*. 11-12. [in Ukrainian].
- Zhurba, K. & Shkilna, I. (2020). Patriotism in the Ukrainian family: types of families in patriotic upbringing. *School world*, 1, c. 4-12. [in Ukrainian].
- Krutyi, K. & Zdanevich, L. (2017). Storytelling: the art of telling, or how to interest children. *Preschool education*. 7, 2-5. [in Ukrainian].
- Stayenna, O. (2019) Quest technology: game, search, research. *Preschool education*. 7, 3-6. [in Ukrainian].
- Duval, E. (1957) *Family development*. Philadelphia Lippincott. [in English].

Information about the authors: Zheynova Svitlana Serhiivna

sveta_dementieva@ukr.net
Bohdan Khmelnytsky Melitopol State
Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

Solonska Aliona Arturivna

Solonska_Alona@mspu.edu.ua
Bohdan Khmelnytsky Melitopol State
Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2022-28-18-24

Received at the editorial office 13.03.2022.
Accepted for publishing 01.04.2022.